

EL LLENGUATGE

El pernil

És curiós —curiós, però no sorprenent— que en català, en què a penes fem servir la paraula *perna*, designem habitualment amb el seu derivat *pernil* la cuixa del porc, i que en castellà, en què es diu normalment «pierna», s'hagi anat prescindint del seu derivat i es digui avui correntment «jamón», que és un mot etimològicament relacionat amb el mot català *cama*. Però l'evolució del llenguatge ja origina casos com aquest, que si bé són, com hem dit, curiosos, no ens han de sorprendre, perquè tenen una explicació.

El fet, doncs, és que ni en castellà «pernil» no és cap catalanisme, sinó un mot de la llengua antiga, avui gairebé caigut en desuetud, substituït pel gal·licisme «jamón», ni en català *perna* no és cap castellanisme, sinó un mot heretat del llatí, paral·lelament a la forma del castellà, però poc usat perquè ha sofert, des dels orígens de la llengua, la concurrència de *cama*, que és el mot d'ús general. Segons Coromines, *cama* ve del llatí vulgar, però és d'origen incert. La seva etimologia és, en tot cas, la mateixa que la del francès «gambe» (que originà «gambon», d'on prové el «jamón» del castellà) i la de l'italià «gamba». Quant a *perna*, el Diccionari Fabra defineix aquest mot com a sinònim de *cama*, però usat solament en certes expressions (com *batre les pernes* i *caure de pernes enlaire*), i també, en una segona definició, com a equivalent de *cama de porc* i de *pernil* mateix. Però si *perna* és un mot d'ús poc corrent, ha estat en canvi molt productiu: el Diccionari Alcover-Moll recull no menys de vint mots de la seva família. A part de *pernil* (que té la forma secundària *pernil·la*), és ben coneguda la forma *pern*, obtinguda per masculinització de *perna*, terme de mecànica molt usual. I, així mateix, cal esmentar els diversos verbs que expressen l'acció de donar cops amb les cames o de fer-les moure violentament: *pernejar*, *pernabatre*, *espernegar*, *espernetegar* i *espeternegar*. Aquest darrer, del qual prové el derivat postverbal *esperternec*, és segurament un dels més usuals, si més no, el que a nosaltres ens és més familiar. Pot semblar que la seva forma l'allunya del primitiu *perna*: però *espeternegar* és una metàtesi de *espernetegar* (el mateix fenomen que ha convertit *xicalia* en *quixalla*).

Quant a *pernil*, té com a sinònims, a més de la forma secundària *pernil·la* i del mateix primitiu *perna*, *gambajó*, *camallot* i *cuíxot*.

Albert Jané